

مقاومت آفرینش است

فلورانس اوبنا و
میشل بن سایق

ترجمہی

حمید نوحی



سرشناسه: ابوبنا، فلورانس
Abubenaz, Florence

عنوان و نام پدیدآور: مقاومت آفرینش است / فلورانس ابوبنا / میشل بن ساییق

ترجمه‌ی حمید نوحی

مشخصات نشر: تهران: نشر چرخ، ۱۴۰۲

مشخصات ظاهری: ۱۳۱ ص

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۲۵۰-۵۳-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Resister, Cest creer

یادداشت: چاپ قبلی: چشمه، ۱۳۸۴

موضوع: علوم سیاسی - فلسفه

موضوع: Political science--Philosophy

شناسه‌ی افزوده: بن ساییق، میشل، ۱۹۵۳ م

شناسه‌ی افزوده: Benasayag, Miguel

شناسه‌ی افزوده: نوحی، حمید، ۱۳۲۳، مترجم

ردیف‌بندی کنگره: J۸۷۱

ردیف‌بندی دیوپی: ۳۲۰/۰۱

شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۹۳۰۹۰۲۰

نشر چرخ: ناشر علوم انسانی خانواده‌ی فرهنگی چشمه

مقاومت آفرینش است

فلورانس اوبنا و میشل بن‌سایق

ترجمه‌ی حمید نوحی

ویراستار: نادر خسروی

مدیر هنری: فزاد فرامانی

همکاران آماده‌سازی: نسرين غلوري، منصوره مهدی‌آبادی

چاپ: سرومان

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: نشر چرخ: پاییز ۱۴۰۳، تهران

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۲۵۰-۵۳-۹

حق چاپ و انتشار محفوظ و منحصراً به نشر چرخ است.
هرگونه اقتباس و استفاده از این اثر، مشروط به دریافت اجازه‌ی کتبی نشر است.

قیمت: ۱۶۰۰۰۰ تومان

مرکزی خانواده‌ی فرهنگی چشمه (تلفن: ۸۸۳۳۶۰۰)

تهران، خیابان کارگر، تقاطع خیابان شهید گمنام، کوچه‌ی چهارم، پلاک ۲.

کتابفروشی چشمه (تلفن: ۸۸۹۰۷۷۶۶)

تهران، خیابان کریم‌خوهر، نبش خیابان شیرازی، شماره‌ی ۱۰۷.

کتابفروشی چشمه (تلفن: ۲۲۷۱۹۸)

تهران، بزرگراه ستاری شمال، نبش خیابان کریم‌خوهر، مجتمع تجاری کورش، طبقه‌ی پنجم، واحد ۴.

کتابفروشی چشمه‌ی کارگر (تلفن: ۸۸۳۳۶۰۰)

تهران، خیابان کارگر شمالی، تقاطع بزرگراه شهید کرم، پلاک ۲.

کتابفروشی گیلگمش (تلفن: ۶۲۷۹۲۷۰)

تهران، خیابان کریم‌خان زند، خیابان هندی جنوبی (آبان)، ابتدای خیابان مفر شهری (سپید)، پلاک ۷۲.

کتابفروشی چشمه‌ی دانشگاه (تلفن: ۶۶۲۷۹۲۷۰)

تهران، خیابان انقلاب، روبه‌روی دانشگاه تهران، بین فخر رازی و دانشگاه، پلاک ۱۱.

کتابفروشی چشمه‌ی جم (تلفن: ۲۶۲۵۰۸۷۲)

تهران، نیاوران، جلالان، مجتمع تجاری جهنمستر، طبقه‌ی دوم، پلاک ۱۱.

کتابفروشی چشمه‌ی فلاسک (تلفن: ۸۸۳۷۲۰۹۵)

تهران، شهرک غرب، خیابان استاد شجریان (فلاسک شمالی)، نبش نوزدهم، پلاک ۲.

کتابفروشی چشمه‌ی بابل (تلفن: ۰۱۱-۲۲۴۲۳۰۷۱-۲)

بابل، خیابان مدرس، نبش مدرس ۲۱، مرکز خرید پلازا، طبقه‌ی سوم، واحد ۳۱۱.

کتابفروشی چشمه‌ی دانش‌دگان (تلفن: ۰۵۱-۳۸۶۷۸۵۸۷)

مشهد، بولوار وکیل آباد، بین وکیل آباد مجله و بیست (بین هلستیر و هنرستان)، پلاک ۳۸۶.

کتابفروشی چشمه‌ی دانش‌دگان آرمیناز

مشهد، بولوار وکیل آباد، بولوار هلستیر، مجتمع تجاری آرمیناز، طبقه‌ی سوم.

کتابفروشی چشمه‌ی وشت (تلفن: ۰۹۰-۲۱۴۹۸۲۸۹)

رشت، خیابان معلم، میدان سرگل، ابتدای کوچه‌ی هفدهم.

کتابفروشی چشمه‌ی البرز (تلفن: ۰۲۶-۳۵۷۷۷۵۰۱)

کرج، عطویه، بولوار شریعتی، مرکز تجاری فرهنگی مهرادمال، طبقه‌ی پنجم.

تلفن پخش کتاب چشمه: ۷۷۷۸۵۰۲

فهرست

۷

درباره‌ی نویسندگان

۹

درآمد

۱۱

۱. (بار دیگر) سخن از دگرگونی

۳۰

۲. انکشاف

۵۳

۳. درباره‌ی مقاومت

۸۱

۴. فرد ورزمنده

۱۰۳

۵. اقتصاد جایگزین چیست؟

۱۲۹

یادداشت‌ها

درباره‌ی نویسندگان

میشل بن ساییق: رزدهی آرژانتینی تبار جنبش پارتیزانی چه‌گوارایی در دهه‌ی ۱۹۷۰ بود و اکنون در پاریس را تعین به سر می‌برد. همسر و هم‌زرم او به دست نظامیان آرژانتینی کشته شد. برادرش را جلاد ربود. در کتابی که پیش از این نشر گام‌نوبا عنوان میشل بن ساییق مبارزه، مقاومت و زندگی منتشر کرده است، می‌توان با این سرگذشت شوخی‌گیر آشنا شد؛ کتابی که شرح زندگی مبارزاتی و طی طریق رزمنده‌ای مارکسیست در دهه‌ی ۱۹۷۰ به سوی عارفی خوشونت‌گریز در پایان قرن بیستم است. هنگام مطالعه‌ی نظریات و روش‌های مبارزاتی او، انسان گاهی با یک مارکسیست م‌عیار روبه‌رو می‌شود، گاهی با یک عارف و دایی، گاهی با مبارزی مؤمن، گاهی با یک ماتریالیست دواشته، گاهی با یک فیلسوف وحدت وجودی مانند اسپینوزا و لایبنیتس، گاهی با حکیم و عارفی مسلمان شبیه ملاصدرا و حتی گاهی با قرائت‌هایی نزدیک به آرای نواندیشان مسلمان کنونی در ایران.

او اکنون فیلسوف - روان‌کاو برجسته و مشهوری در فرانسه و سراسر اروپاست و نظریه‌پرداز فلسفه‌ی آزادی و «موقعیت» است که با توشه‌ای پربار از تجربیات مبارزاتی به بازخوانی و نقد تجربیات فکری، نوع زندگی و مبارزات اجتماعی در دوران مدرن پرداخته است.

فلورانس اوپنا: روزنامه نگار چپ و خبرنگار بلژیکی تبار روزنامه‌ی لیبراسیون در فرانسه است که در پنجم ژانویه‌ی ۲۰۰۵ به همراه مترجم عراقی‌اش، حسین هانون السعدی، به اسارت نیروهای ضد امریکایی در عراق درآمد. هر دو پس از گذراندن ۱۵۷ روز در اسارت، با فعالیت‌های جهانی گسترده، به ویژه پی‌گیری و روشنفکران فرانسوی، آزاد شدند و ژاک شیراک نیز در فرودگاه نظامی پاریس به استقبال آن‌ها رفت.

وی زندگی خود را وقف هم‌بستگی ملت‌ها، دفاع از آزادی، دموکراسی و عدالت در سراسر جهان کرده است. او در مقام گزارشگر تمام هم خود را صرف فاش کردن توطئه‌های سیاسی و اقتصادی‌ای کرده است که علیه ملت‌ای تحت ستم همچون کوزوو، الجزایر، افغانستان، مراکش و عراق به راه انداخته شده‌اند. با این حال، این فعالیت‌ها شاید فقط لایه‌های ظاهری شخصیت او را نشان دهد. در پس این لایه‌های ظاهری، که در عین حال حاکی از شخصیت مستقل، آزادی‌خواه، رزمنده، جسور و ایثارگر است، اندیشه‌های فلسفی، اجتماعی و سیاسی او قرار دارد؛ اندیشه‌هایی که در حقیقت محرک و منش نیروی سرشار در فعالیت حرفه‌ای او است.

دغدغه‌ی اصلی بن‌سایق و اوپنا یافتن اسلحه‌های عملی برای پرسش‌های اساسی دوران ماست، پرسش‌هایی در باب عدالت، ماهیت آن، حکومت، جهانی شدن، تحزب و وهبری حزبی، خشونت و خشونت‌پریزی، فمینیسم، جامعه‌ی مدنی و رابطه‌اش با قدرت؛ و پاسخ‌هایی که در «ایسم» ی نمی‌گنجند. نویسندگان در تأیید این مطلب از قول یکی از فلاسفه سخی به این مضمون نقل کرده‌اند: «هر ایسمی نطفه‌ای از فاشیسم را درون خود پرورش می‌دهد.» این نکته شاید مهم‌ترین کلیدواژه‌ی درک افکار این دو اندیشمند مبارز باشد. این دو، علاوه بر کتاب‌ها و گزارش‌ها و مقاله‌های زیادی که به تنهایی نوشته‌اند، کتاب اسطوره‌ی فرد و تولید اطلاعات را نیز با هم به نگارش درآوردند و در ۱۹۹۹ روانه‌ی بازار کردند.

با گذشت بیش از یک قرن، آموزش و مبارزه‌ی نافرجام، آیا باز هم می‌توان از «دگرگونی اجتماعی» سخن گفت؟ با این حال، در جهانی که به نظر می‌رسید نولیبرالیسم تنها چشم‌انداز مقرب است، از یک دهه پیش بدین سو، جنبش اعتراضی متکثر و پراکنده‌ای سر برآورده است.

ما موضوع کتاب خود را میان این دو قطب قرار می‌دهیم: میان تقدیرباوری نومیدانه و شکوفایی پیش‌بینی نشده. هدف ما تنها دستیابی به سستی از تجربیات این موضع جایگزین نیست. حتی نمی‌خواهیم نظریه‌ی جدیدی سرهم‌بندی کنیم تا این تجربیات را هدایت کند و الگوی جهانی ضرورتاً شامل راه‌های دست‌یابی به آن را پیشنهاد کند. برعکس، گمان می‌کنیم بسط و توسعه‌ی اندیشه معنای دیگری غیر از هدایت عملیات دارد: در این تکرار، اندیشه عنصری در میان عناصر دیگر است و با آن‌ها هم‌گام و همراه و در گفت‌وگوی دائمی است.

از لحاظ تاریخی، آموخته‌ایم که برای درک موقعیت منحصر به فردمان باید جهان‌شمول‌اندیشیدن را فرابگیریم؛ درحالی‌که تاکنون فرضیه‌ی دگرگونی اجتماعی همواره چنان به کار رفته که گویی جهان‌شمول‌اندیشیدن کلیتی انتزاعی است که موقعیت‌های عینی و واقعی را نادیده می‌گیرد. هنوز هم وقتی

بی سربناهان، بی خانمانان یا مهاجران غیرقانونی این جا و آن جا سر به اعتراض برمی دارند، همواره آدم خیرخواهی پیدا می شود که نصیحت شان کند: «جدی باشید.» یا به آن ها بگوید: «جنبش بدون رهبر، بدون سازمان دهی و بدون برنامه چه معنی دارد؟ شما باید دست کم انگیزه هایی داشته باشید، وگرنه هدف تان چیست؟» جان کلام این که پیش از دست به عمل زدن باید یک دفترچه ی راهنما داشت. در حالی که ما با مشارکت در تجربیات مشخص این جنبش در آرژانتین، فرانسه یا ایتالیا دریافته ایم که امروزه دیگر از این سازوکار سنتی مبارزه کاری بر نمی آید. این سرپیچی آشکار یا پنهان از انگاره های کلاسیک اعتراض از ویژگی های اساسی پدیده ای است که به تدریج در مدت ده سال بنیاد نهاده شده است. فقدان الگو و نداشتن رهبری نه تنها ضعیف این جنبش نیست، بلکه نقطه ی قوت و سکوی پرش و خط گریز آن است.

می کشیدند فرضیه ای نوین در این کتاب گامی کوچک در این راه برداریم. ما گمان می کردیم که اگر به راستی امر جهان شمول وجود داشته باشد، و رای موقعیت عینی، رسالت رهبری آن موقعیت نیست؛ بلکه برعکس، این امر جهان شمول، زمان درون خود موقعیت عینی قرار دارد. هر گاه مسئله ی دیگری اجتناب ناپذیر پیش می آید، همواره بزرگ ترانی پیدا می شوند که با یادآوری خطر ها و مبارزه ها و واگیری ها بگویند: «برای آزادی فردای خود، راه ما را در مبارزه دنبال کنید.» اما جنبش های نسل های پیشین، آن چه اکنون در حال تکوین است، به این گونه ای چند مورد، هرگز حول یک «شاخه ی مسلح» یا «پیشاهنگ نظامی» تشکیل نشده است. در لحظه ی مبارزه، پذیرش رویارویی، در هر سطحی که باشد، بساط ناپذیر است. اما نکته ی مهم این است که اگر مقاومت — هر چه قدر هم خشن یا قهرمانانه باشد — در پیله ای از منطق درگیری و رویارویی فرو رود، بی آن که جهان های نوین را خلق کند، محکوم به شکست است. این رادیکالیتی ی نوین، سرانجام به هر چیزی که می خواهد بدل شود، عرصه ای می گشاید که ژیل دلوز آن را چنین تعریف می کرد: «مقاومت آفرینش است»؛ فرضیه ای که ما سعی می کنیم در این کتاب آن را کاربردی کنیم.